

Петро Немировський
РИБАЛКА, СИКАРІЙ, АПОСТОЛ

Новела

Переклад Оксана Маловічко

Глава 1

...Через кілька днів вони покинули Єрихон і увійшли в межі землі Юди.

В одному селищі на заїжджому дворі - хані - зупинилися на нічліг. Усі лягли спати, крім Учителя, який, побажавши всім доброї ночі, вийшов у двір. Зачекавши, коли все стихло і почулося сопіння тих, хто заснув, Симон обережно піднявся з розстеленого на підлозі килима і теж вислизнув назовні.

Він побачив Учителя біля хліва, де в стійлах, попірхуючи, спали коні та мули. Намагаючись залишатися непоміченим, Симон вийшов за ворота і прокрався вздовж паркану. На розі його чекав якийсь чоловік, який тримав під вуздечку двох коней.

- Нарешті. Я вже почав думати, що ти змінив своє рішення і не прийдеш, - сказав чоловік, передаючи Симону повід. Потім заскочив у сідло і, вдаривши коня батоном, поскакав темною дорогою.

Симон - за ним слідом. Незабаром обидва вершники, обігнувши високий пагорб, спрямували своїх коней через поле до гірського кряжу.

xxx

- Іншого виходу в нас немає, - Дан кинув камінчик у багаття, що догорало. Піднявшись, обтрусив поли бурнусу.

Жарини з багаття вже вкривалися попелом, лише на кінці однієї ще не прогорілої головешки тоненькими язичками коливалося полум'я. З чорних тріщинок часом вистрілювали іскри, опромінюючи обличчя Симона, що сидів біля багаття.

Висока нависаюча скеля загороджувала вид на долину, якою пролягала головна дорога на Єрусалим. Зате ця скеля служила свого роду укриттям. З дороги їх не могли бачити ні прочани, вервечки яких прямували до священного міста, ні торговці, які вели туди свої каравани з нагоди майбутнього свята, ні - найголовніше - римські солдати, посилені кінні дозори яких у ці дні прочісували околиці Єрусалима.

Симон не відривав очей від вогню. Ніби в тремтінні ще непогаслих язичків хотів побачити відповідь на те єдине запитання, що мучило його останнім часом. Кінцем кривої тернової гілки він легенько штовхав недогорілу головешку, щоб полум'я не гасло.

- Нехай повернеться весь Ізраїль до Всевишнього, хай Він буде благословенний, - промовив Дан і, піднявши голову, подивився на небо.

У пишноті східної ночі зірки спустилися так низько, що здавалося, їх можна дістати рукою.

Раптом за скелею - "тьо-ох! тьо-ох!" - хтось видав коротку дзвінку трель. Дан тривожно завмер:

- Невже вони нас вистежили? Собаки! - витягнувши з-за пояса кинджал, він підкрався до виходу.

А Симон кинув у багаття кілька жмень піску і розігнав рукою цівки диму.

Скоро, скоро весь світ переродиться. Воскреснуть і вбиті у війнах, і ті, що померли від хвороб і старості, всі юдеї, які колись населяли Ізраїль і були вигнані в чужі землі. Воскресне і його батько Іона, і його дружина Маріам, яка померла від пологової гарячки. Нове століття біля порога!..

Але чомусь зараз сидить Симон не у великому Храмі і не серед братів-апостолів, які супроводжували Равві три роки по всій землі Ізраїлю. А сидить, потай від братів, у гірській ущелині, біля згаслого багаття. І Дан - один із ватажків зелотів, відомий своєю жорстокістю до римлян, хвилину тому з кинджалом у руці пішов перевірити, що трапилося і чому їм свиснув "соловей"-дозорний. Невже їх вистежили?..

- Усе гаразд. Якийсь волоцюга вкрав віз із чужим добром і тепер шукає, куди його сховати, - сказав Дан, повернувшись. Подивився на Симона, що сидів непорушно. - Отже, Кіфа, домовилися: в Єрусалимі зустрінешся з Ісавом. Знайдеш його через Завулону, торговця овочами біля Яффських воріт.

Пролунав глухий хляп, і біля ніг Симона впав шкіряний мішечок:

- На, бери. Гроші тепер можуть тобі знадобитися.

Потім - ш-шух! - новий звук від леза кинджала, що увійшло в пісок.

- Римляни називають ці кинджали сиками, а нас - сикаріями. Вони нас бояться. Боягузи!

- Амен, - промовив Симон, виходячи з роздумів.

Він підвівся. Піднявши з землі мішечок із грошима, поклав його в кишеню накидки. Потім витягнув із піску кинджал. Спробував, чи зручна рукоять, обтягнута товстою шкірою. Міцний кинджал. Таким - один удар у шию або в горло над обладунками, і римлянин - мертвий, на землі, в калюжі крові.

Так, спочатку потрібно знищити ворогів, і тільки потім будувати Царство.

xxx

Уже була глибока ніч, коли двоє вершників зупинилися біля хана. З одного коня зіскочив Симон. Поправивши перекинуту через плече сумку і на прощання махнувши рукою другому вершникові, попрямував до воріт. За його спиною пролунав свист батога і стукіт копит, що швидко віддалявся.

Увійшовши на подвір'я, Симон побачив Ісуса, який сидів біля багаття, і ще кількох чоловіків. Ймовірно, їм не вистачило місця в будинках, і вони вляглися просто неба на широких верблюжих покривалах.

Побачивши Симона, Ісус піднявся і попрямував до нього. І Симону одразу стало зрозуміло, що він не зможе розповісти Ісусові про те, де був зараз, про те, що бачився з одним із вождів zelotів, що озброєний кинджалом.

Задумливо подивився Ісус в очі учневі своєму, нічого йому не кажучи. Немов очікував від нього якогось зізнання. Але мовчав Симон, тільки жовна сіпалися під густою бородою.

Несподівано, як і завжди колись, захотілося йому впасти перед Ісусом на коліна й цілувати його запорошені стопи - брудні, в сажі й пилу. Бо любив Симон Ісуса, любив сильніше, ніж себе самого.

- Ти чимось засмучений, Кіфо? - тихо запитав Ісус.

- Так, Равві. Тривожно в мене на душі.

Виникло недовге мовчання. Ісус не зводив із Симона очей. Не дочекавшись від нього пояснень, зітхнув:

- Скорботи, на всіх нас чекають великі скорботи, Петре.

І в той момент, на заїжджому дворі, неподалік від хліва, Симон остаточно зрозумів, що його серце розірване на дві частини. Що живуть тепер у ньому і безстрашний гордий zelot, який узявся за кинджал, щоб в ім'я Боже вбивати ворогів Ізраїлю; та інший - теж безстрашний - апостол, готовий заради Вчителя терпіти будь-які муки, йти на найганебнішу смерть.

Глава 2

Вранці, після короткої трапези, вирушили в дорогу. До Єрусалима йти залишалося недовго, встигали прибути на місце до заходу сонця.

Симон ішов поруч із Матвієм. Матвій йому щось неголосно розповідав, і Симон відчував, що сьогодні все його дратує: і Левій, і сонце, що спалює землю; і густий пил над дорогою, і те, що Равві не захотів зробити привал у гаю, де була тінь.

Він знав причину цього роздратування - брехня. Він приховав від Учителя, що вибрав шлях, який Ісус напевно б відкинув. За всі три роки це був, мабуть, перший випадок, коли Симон щось приховав від Учителя.

Останнім часом Ісус теж змінився. Постійно говорить про скорботи, що наближаються, про те, що йому належить постраждати і загинути. Дивиться на учнів не так, як раніше, а з якимось жалем, ніби не зміг дати їм того, що хотів...

Нарешті, Ісус погодився зробити недовгий привал. Розташувалися в тіні дрогового чагарнику. Кожен зайнявся чимось своїм: Юда став перераховувати гроші з похідного ящика, ті копійки, яких ледве вистачає на нічліг і їжу; Матвій розгорнув клаптик пергаменту і робить на ньому якісь записи, Андрій плете з тонких мотузок сіточку. Тягне молодшого брата назад, на Галілейське море, до його тихої води...

Усі втомилися від цих нескінченних мандрівок, блукань, від постійної загрози бути пограбованими або вбитими. Чи мало їх виганяли з селищ, спускали на них собак, обкрадали на заїжджих дворах? У горах на них нападали леопарди, у пустелях жалили скорпіони. Дивно, чому досі всі вони ще живі.

А Ісус говорить тільки про скорботи і свою близьку смерть. Ось і зараз - віддалився від усіх, став на коліна і молиться. Зібравши з землі пил, посипає ним голову.

Глава 3

Біля загороди для овець у Нижньому місті стояв нестерпний гамір - напередодні свята там йшла жвава торгівля.

Підійшовши до одного з торговців, Симон шепнув йому щось на вухо. Змірявши Симона гострим поглядом, торговець жестом вказав йти за ним. Вони увійшли в якусь халупу, де провідник підвів Симона до тильної стіни і відкинув навалені там мішки. Відкрився отвір із вирізаними в землі сходами, які вели вниз.

У підвалі тьмяно горів світильник, було душно. Четверо чоловіків стояли біля високого кам'яного столу, про щось неголосно розмовляючи. Побачивши гостя, що увійшов, презирнулися.

Усі вони були одягнені в простий одяг, нічим не відрізняючись від звичайних торговців або пастухів. Тільки на одному з них був довгий чорний плащ. З вулиці сюди ледь долітали шум торгівлі та бекання овець.

Один із чоловіків підійшов до Симона:

- Здрастуй, Кіфа, радий тебе бачити. Проходь, - він простягнув гостю руку.

- Здрастуй, Ісаве, - відповів Симон.

- Знайшов нас легко? Сподіваюся, хвоста за тобою немає. У тебе кинджал із собою?

- Ні, я сховав кинджал у Гефсиманському саду, мені він поки що не потрібен.

До Симона почали підходити інші чоловіки, знайомлячись із ним.

- Закінчуйте балаканину, у нас мало часу, - сказав чоловік у чорному плащі. Судячи з тону, він був серед них головним.

На столі лежали довгі мечі зі шкіряними руків'ями, ножі з кривими лезами, бронзові нагрудники і звалені в купу туніки з темними плямами запеченої крові. На одному розі столу поблискувала жменя срібних монет.

Чоловік у чорному склав у мішок зброю та обладунки:

- Передайте це Руфу, він теж організовує загін сикаріїв, йому це зараз знадобиться. А гроші віддасте головному коєну в храмі. Усе зрозуміло?

- Так, Елеазаре, - відповіли йому.

Виникла недовга пауза. Усі дивилися на Елеазара, чекаючи від нього нових вказівок. Він стояв, злегка розгойдуючись взад-вперед, немов розмірковуючи про щось. Несподівано повернувся до Симона. Поклав йому руку на плече і міцно стиснув:

- Ну, здрастуй, рибалко. Отже, ти прийшов до нас і готовий іти з нами?

- Так, - тихо відповів Симон.

- Добре, перевіримо тебе в справі. Завтра вночі, у третю варту, чекаємо на тебе біля Сіонських воріт.

xxx

Наступної ночі, у третю варту, біля Сіонських воріт було вбито двох римських солдатів.

Але Симона серед нападників не було. Він не прийшов.

Глава 4

Натовп повалив слідом за загоном. У напівтемряві Гефсиманського саду, осяяному спалахами смолоскипів, миготіли силуети римських воїнів, їхні підняті списи і мечі. Лунали окрики вартового, що йшов попереду, - він вимагав розчистити дорогу і розступитися.

За загоном дріботіли раби первосвященника. Один із рабів притискав до голови закривавлену ганчірку - під час арешту Ісуса, Симон кинджалом відтяв йому вухо. Із прилеглих дворів збіглися люди, гавкали собаки.

Напружуючи зір, Симон, що йшов позаду з усіма, бачив світлий хітон Ісуса, що миготів між червоних плащів.

- Равві! Равві! - кричав він, розмахуючи руками, сподіваючись, що Ісус озирнеться і побачить його.

Ісус, справді, раптом озирнувся і на мить зупинив на Симоні погляд. Було темно, і Симон не побачив очей Учителя. Але він *відчув* погляд цих очей - заплаканих, скорботних, навіть розгублених...

- Геть! Геть із дороги! - кричав воїн, що ніс смолоскип, обрушуючи на всіх навколо лайку і прокляття.

- Я з тобою, Равві, з тобою, - шепотів Симон.

- Геть, геть! - кричали солдати, піднімаючи смолоскипи якомога вище, коли вони вийшли з саду і вже не було небезпеки влаштувати там пожежу.

"До сикаріїв, швидше до сикаріїв! Просити в них допомоги!" - подумав Симон і, сховавши кинджал, побіг уже знайомою дорогою.

xxx

Холодна, дуже холодна ніч. А вдень було так спекотно! Стільки пилу підіймалося над вулицями Єрусалима, що важко було дихати. Скільки жертв було принесено Всевишньому в цей Великдень, скільки запалено пахощів! Огрядні бики, гори овець і баранів лежали на кам'яних жертовниках по всьому Єрусалиму, на його білому древньому камінні.

Жертвні багаття палали на Оливковій горі, і біля всіх семи воріт для входу в місто, і біля палацу Ірода Великого. Але найбільше їхнє полум'я палахкотіло в Храмі, де первосвященик Каяфа, одягнений у золото і пурпур, в оточенні коенів і левитів, кропив жертвне м'ясо і виголошував молитву молитов: "Шма, Ізраель! Слухай, Ізраїлю: Господь, Боже наш, Господь - єдиний єсть!..."

Великдень! Свято визволення! Пам'ятай, юдей, про те, що ти був колись рабом у Єгипті. Великий Мойсей вивів тебе з рабства. Скоро прийде новий Мойсей і поведе народ до нової свободи! Шма, Ізраель!

Весь день підносилися молитви, і клубочився дим над святим містом. Весь день пили вино, співали й танцювали. Але заснув Єрусалим. На пустельних нічних вулицях залишалися тільки розірвані кошики, купи підгнилих овочів і фруктів, розсипане борошно.

Глава 5

У Синедріоні ще тривав суд над заарештованим Ісусом, а в одному з недобудованих будинків у Верхньому місті зібралися сикарії, озброєні сиками і клинками.

План був такий: Ісав, Елеазар і двоє інших сикаріїв чекають у сховку сигналу, а Симон у вбранні ченця-назорєя сидить неподалік від них, біля дороги. Коли із Синедріону поведуть до Пілата заарештованого Ісуса - на допит і для винесення вироку, - Симон підніметься з землі й підійде до варті. Почне щось кричати, влаштує смуту. І тоді з укриття вискочать сикарії. За кілька хвилин усе буде скінчено. Нападати вирішили тільки в тому разі, якщо у варті буде не більше п'яťох солдатів.

Місцем для засідки обрали будівлю майбутнього суду. Стару будівлю планували знести, а тепер поруч зводили нову. Це було єдине доступне для них місце у Верхньому місті, де жила знать. До того ж воно було близько від дороги, що робить у цьому місці поворот, тож ворога можна було дістатись за кілька стрибків.

xxx

- На, рибалко, одягай. Побудеш у шкурі назорєя, - Елеазар простягнув Симону волосяницю з грубої верблюжої вовни.

- Ці олухи в Синедріоні вовтузяться всю ніч, щоб розібратися з одним божевільним! - обурився Ісав. - Встигнути б, поки не почала змінюватися варта, - Ісав вивергнув нову лайку на адресу суддів у Синедріоні й відійшов. Притулився до стіни й обережно виглянув, чи немає чогось підозрілого.

Усе тихо, усе спокійно: пустельна дорога, вілли, кипарисовий гай у ранковому серпанку.

- Бачиш, рибалко, ти все-таки до нас повернувся, - промовив Елеазар. - Скажи мені спасибі, що я погодився на твої вмовляння. Думаєш, я хочу звільнити твого Ісуса? - Елеазар усміхнувся. - Ні, мені не потрібен Ісус. Мені потрібні римляни, їхні погані життя! Але великої біди не буде в тому, якщо, убивши кількох римлян, ми при цьому врятуємо одного єврея. Правильно, рибалко? А ще знаєш, чим мені подобається ця вилазка? Своєю зухвалістю: убити римлян у Верхньому місті, біля самої резиденції Пілата!.. Нумо, рибалко, ворухись, - ляснувши Симона по плечу, Елеазар відійшов убік.

Симон почав перевдягатися: зняв сорочку, і на ньому залишилася лише полотняна пов'язка навколо стегон. Обвив себе шкіряним шнуром, стягнув його на грудях у вузол. Розгорнуті плечі, тверді, точні рухи видавали в ньому людину, яка довгі роки займалася важкою фізичною працею.

Потім він дістав із сумки кинджал і просунув його в спеціальну петлю так, щоб той опинився під пахвою зліва. Накинув на себе волосяницю. Готово - тепер він мав вигляд, як монах-назорей.

Ісав, дозорний, озирнувся і махнув їм рукою: мовляв, усе гаразд, можна виходити.

Покинувши укриття, Симон зробив кілька кроків і зупинився біля обвугленого й забризканого кров'ю жертовника, який вистигав. Звідси відкривався огляд на всю вулицю, якою мали вести Ісуса.

Спершу він вирішив сісти на узбіччі й чекати. Ні, так його постать ще здалеку впаде в око і стражники можуть щось запідозрити. Притримуючи волосяницю, ліг на землю. Так краще. Поклав голову на зігнуту в лікті руку і застиг в очікуванні. Подумав про те, що все-таки даремно він дав волю сумнівам. Взявшись за плуг, не потрібно озиратися назад. Він має залишитися із сикаріями і мстити, мстити ворогам Ізраїлю.

На якусь мить він немов забувся. Якась сила змусила його подивитися на свої руки. Він побачив, як шкіра на долонях стала раптом розповзатися, і вістря двох чорних цвяхів виступили з неї.

Здивований, Симон повернув обидві кисті рук і побачив, що із зовнішнього боку вони пробиті цвяхами. З ран потекли тонкі струмочки крові. Раптовий біль пронизав ноги і в щиколотках. Підтягнувши волосяницю, він побачив, що ноги теж пробиті цвяхами! Усе навколо змішалось, він немов випав із часу, не розуміючи, що з ним відбувається...

З цього дивного стану його вивів приглушений тупіт чобіт і чийсь голоси. Симон підняв голову і придивився.

Вдалині на дорозі з'явилися фігури. Було важко розрізнити, скільки їх. Він ліг і, прикинувшись сплячим, зашепотів: "Боже мій, допоможи мені, допоможи вбити..."

До його слуху вже долітало брязкання зброї. Крізь примружені очі Симон дивився на конвой, що наближався. П'ятеро! Стражників було п'ятеро: двоє йшли попереду, троє - позаду заарештованого. Отже, на кожного сикарія - по римлянину. Симон уб'є того, переднього.

Воїни були вже зовсім близько. Симон чітко бачив їхні короткі туніки, шкіряні нагрудники і опущені мечі в руках. Крокували солдати не поспішаючи, мляво перемовляючись між собою.

Нібито розбуджений їхньою ходою, Симон повільно відірвав тіло від землі, сів, став протирати очі. Варта не звернула на нього уваги: хіба мало таких - якийсь недбайливий чернець, напившись вина на Великдень, валяється на дорозі!

Усе - зараз він встане і попрямує до них. Розіграє спектакль, почне кричати, розмахувати руками. І непомітно його права рука ковзне під волосяницю...

Очі... Очі зв'язаного Ісуса дивилися на нього. Схоже, Ісус не був здивований тим, що Симон зараз тут, на цій дорозі.

Блідий, остаточно виснажений за останню ніч, Ісус дивився на Симона, і в очах його не було ні докору, ні осуду. Тільки невимовний біль. Можливо, Ісус хотів щось сказати і зупинився для цього. Але один із воїнів, розмахнувшись, ударив його по голові кулаком у шкіряній рукавичці і крикнув ламаною арамейською:

- Жвавіше, царю, не зупиняйся!

Ісус похитнувся, але не впав.

- А-а!!! - закричав Симон і, відчуваючи, що більше собі не належить, схопився на ноги.

Але якась сила жбурнула його назад на землю. Він спробував знову піднятися, але ноги його чомусь оніміли. Різко налилися болем пробиті цвяхами руки та ноги. Його немов пригвоздили до хреста, а потім перевернули вниз головою.

- А-а!!! - кричав Симон, намагаючись зірватися з цього хреста.

Солдати, озираючись на біснуватого, продовжували ходу. Один із них щось сказав, і всі голосно розреготалися...

Коли вони зникли за поворотом, з-за кам'яної стіни з'явилися сикарії. Підбігши до Симона, що стояв на колінах, стали обсипати його прокльонами. Розлючений Ісав штовхнув Симона ногою в спину:

- Ідіоте! Навіщо ми зв'язалися з тобою!

Симон упав обличчям на каміння, не в силах вимовити ні слова. Неясно, в якомусь мареві, побачив над собою чорну фігуру чоловіка з кривавими очима, і той заносив над ним ніж.

- Убий його, Елеазаре! Інакше він нас видасть!

- А-а!..

Єрусалим пробуджувався, готовий до продовження великого свята. Дорогами покотили перші вози. З'явилися жінки з кошиками і глечиками в руках.

А на одній із вулиць, біля остиглого жертовника, у закривавленій волосяниці лежав Симон - ні живий ні мертвий.

Глава 6

Місяць нісан того пам'ятного року видався на рідкість спекотним. Частіше звичайного на Єрусалим налітали піщані бурі. Олійні та лимонні гаї були обпечені нещадним сонцем, що розорило не одну селянську сім'ю. Почалася дизентерія. Від спеки та інфекцій помирали діти. Повзли чутки про морову виразку та інші страшні хвороби.

Дедалі частіше траплялися в місті напади на римлян. Заколотих римських воїнів знаходили в підвалах і вигрібних ямах, біля воріт і біля синагог.

Всюди з'являлися волхви і знахарі.

Месія близько! Месія вже біля дверей!

XXX

- Впустіть мене, мені потрібно поговорити з вашим головним, - попросив Симон, зупинившись за кілька кроків від воріт, які охороняли два солдати.

- Що ти хочеш сказати йому, волоцюга? - запитав солдат, зробивши рух списом, немов відганяючи ним, як собаку палицею, юдея, що стояв перед ним. - Думаєш, я не знаю, що ти будеш клянчити в нашого начальника грошей?

Вигляд Симон мав дуже нещасний: його обличчя було запалене від укусів гедзів і від гнійних ран. Волоссяниця, що прикривала змарніле тіло, була брудна, як були брудні і волосся, що звалялося, і борода. Від усієї його фігури віяло такою нелюдською втомою, що, здавалося, його можна звалити з ніг легким поштовхом.

- Гроші мені не потрібні. Я сам можу дати вам грошей, - він поліз у кишеню, де лежала монета.

Побачивши мідний асс на долоні настирливого прохача, стражник поманив Симона до себе:

- Підійди ближче. То що ти хочеш сказати нашому командирі? – стражник сховав монету в гаманець за шкіряним поясом.

- Я хочу побачити Ісуса з Галілеї. Його нещодавно заарештували і привели до ігемона для винесення вироку. Я хочу сказати вашому командирі, що я був з Ісусом і мене теж мають заарештувати. А ще... я готував замах на конвой, хотів убити одного з вас, - тихим, але впевненим голосом вимовив Симон.

Слова про замах подіяли. Охоронець схопив Симона за плече. Завівши його всередину двору, в преторію, жбурнув до стіни. Втративши рівновагу, Симон упав.

- Марій, покарауль його. А я доповім Квінту, - сказав воїн, прямуючи до будівлі з високим портиком у глибині двору, де розташовувалося гарнізонне начальство.

Підтягнувши край волосяниці і прикривши нею ноги, Симон так і залишився сидіти на землі, відчужено дивлячись услід воїну, поки той не зник у колонаді.

З іншого боку двору стояли казарми, а на плацу солдати відпрацьовували прийоми з мечами. Кілька солдатів, заради втіхи, затіяли кулачний бій. Симону навіть здалося, що він упізнав одного з них - того, хто тієї страшної ночі конвоював Ісуса.

Навіщо Симон прийшов сюди? Навіщо, беззбройний, сам прийшов до ворогів Дому Ізраїлевого?

Взагалі-то, він не збирався нічого приховувати. Ще біля воріт сказав усю - першу й останню - правду: прийшов, щоб його заарештували і стратили. Це - єдине, на що він, Симон, заслуговує. А чого бажає найбільше, на що розраховує взамін на своє зізнання і що сприйняв би як нечуване щастя - це побачити Ісуса. Хоча б на хвилину, на півхвилини. Щоб сказати йому лише одне: "Равві, я люблю тебе. Пробач мене". О-о, якби йому випало таке щастя, якби...

Симон не знав, що сталося з Ісусом і де Равві зараз. Після нападу падучої, що стався з ним, Симон не знав, як довго перебував у безпам'ятстві.

Потім дні й ночі він блукав вулицями Єрусалима, спав у якихось садах, а то й просто на кам'янистих схилах, під палючим сонцем, не звертаючи уваги на голод і спрагу. Ніде не міг знайти когось із братів-апостолів. Всюди питав про Ісуса, але ніхто не хотів із ним розмовляти. Щоправда, траплялися жалісливі жінки, які давали йому напиться, простягали шматок хліба або дрібну монету.

Він приймав усе, рівною мірою дякував не тільки за хліб, а й за удари і стусани. Знав, що заслужив усе це. Тому що більшого грішника ніж він -

Симона з Віфсаїди, - немає на Землі. Будь-який розбійник, злодій або митар – кращий за нього.

Часом його охоплював такий відчай, що, прийшовши в безлюдний гай, він неодноразово знімав пояс і починав зв'язувати з нього петлю...

Глава 7

Начальник секретної служби при прокураторі Іудеї - Квінт Корнелій, походив зі стародавньої династії Гракхів, колись знаменитого роду вершників, який ще більше піднявся за часів Помпея, але після громадянських воєн втратив усю свою колишню могутність.

Молодому, наділеному багатьма обдаруваннями Квінту довелося починати свою кар'єру не в Римі і навіть не в Афінах, а в далекій, курній і дикій країні, на кордоні з Африкою. Причому не на почесній посаді префекта або легата, а на посаді вельми нешанобливій - начальника секретної служби при прокураторі. Зрозуміло, це викликало у честолубного Квінта сильне невдоволення.

Обурювало його й те, що доводиться бути в підпорядкуванні Пілата - солдафона й тупиці, який в очах молодого освіченого Квінта являв собою реакційне покоління римлян, яке відходило, і яке колись утвердилося винятково за рахунок грабіжницьких воєн. Пілат не був знайомий ні з грецькою філософією, ні з римською поезією, розквіт якої тепер переживав Рим. На думку Квінта, Пілат добре вмів тільки штурмувати фортеці і віддавати міста на розграбування легіонерам. А десять років перебування Пілата у варварській Іудеї перетворили жорстокого воєначальника на провінційного інтригана, який смертельно побоювався доносів імператорові Тиберію.

Словом, у Квінта було достатньо причин зневажати Понтія Пілата.

Печатка аристократичного роду лежала на всій зовнішності Квінта. Коротке русяве волосся відкривало чисте, високе чоло; щоки і вузьке підборіддя були вкриті акуратною щетиною, погляд світло-блакитних очей був спокійний. І в цьому незворушному погляді практично неможливо було прочитати, що ж у Квінта на думці.

Ось і зараз, він так само - спокійно й уважно - дивився на Симона, який стояв перед ним.

На мармуровому столі перед Квінтом стояла бронзова фігурка Феміди з терезами в руці. Поруч із фігуркою лежав кинджал, відібраний уранці в заарештованого сикарія, і сувої шовкового паперу з останніми доносами.

- Отже, юдей, ти запевняєш, що хотів напасти на римського воїна?

У розірваному лахмітті, ослаблений від випробувань, що випали на його долю, Симон дивився запаленими очима на мармуровий стіл, де чаші терезів Феміди під вказівним пальцем Квінта то піднімалися, то опускалися.

- Так, я замишляв убити римлянина.

- Навіщо?

- Щоб звільнити Ісуса, - ледве чутно відповів Симон, опутивши голову.

- Ісуса? Ти говориш про того галілейського базіку? - уточнив Квінт і з тугою подивився на вхід, де змінювалася варта.

- Він - Бог, Месія.

- А-а... - протягнув Квінт.

Загалом, Квінт уже не сумнівався в тому, що перед ним - черговий релігійний фанатик, якими сповнена ця проклята країна. Усі її жителі в гарячковому маренні чекають якогось Месію, який нібито встановить якесь нове царство. Як усі безумці, вони живуть примарами майбутнього і не здатні насолоджуватися сьогоденням.

Двох років в Юдеї Квінту було достатньо, щоб зрозуміти основні особливості цього племені. І ось до якого висновку він дійшов: юдеї - це зараза,

віра їхня - теж заразна, і вона вже затьмарює уми деяких римських солдатів і навіть командирів. Але якщо юдеїв душити, то вони розбіжаться, як щури, і рознесуть цю заразу всією імперією, і тоді з ними не впораються ніякі римські легіони. Пілат цього не розуміє і продовжує страти, чим викликає ще більше озлоблення. І в Римі, схоже, теж не розуміють, у яке багно вступили, захопивши цей клаптик землі, порізаний горами й пустелями. Потрібно, щоб це плем'я залишалося тут, на своїй безплідній землі, і не покидало її кордонів. Нехай краще гризуться між собою.

- І як же ти збирався вбити римського воїна? - запитав Квінт.

- У ніч Великодня, коли Ісуса вели із Синедріону до палацу Пілата. Прикинувшись сплячим, я лежав на дорозі біля майбутньої будівлі суду. Чекав, коли наблизиться конвой. Я мав підійти, заколотити стражника і звільнити Равві. Але зробити цього не зміг.

- Чому ж?

- Сталося так, що мене прибили до хреста цвяхами, і я втратив слух і зір. І так, у маренні й безпам'ятстві, висів на хресті вниз головою, не знаю скільки часу.

- Хм-м... І що ж ти хочеш тепер? Навіщо ти прийшов до нас, своїх ворогів?

- Хочу... - Симон підняв голову і з благанням подивився на Квінта. - Впустіть мене до нього в камеру. На одну хвилину. Тільки на одну хвилину, прошу вас. Потім можете мене стратити.

- До нього в камеру? Що ж ти збираєшся йому сказати?

Симон наблизив долоні до обличчя і затремтів усім тілом:

- Хочу сказати, що я відрікся від нього... Що я хотів убити людину... Що люблю його, люблю так сильно... - він заплакав, як дитина.

І дивним був цей плечистий, кремезний чоловік у лахмітті, з обпаленим бородатим обличчям, що плакав перед начальником секретної служби тільки тому, що повинен сказати Ісусу про свою любов до нього.

- А чим ти хотів убити римлянина, божевільний? Палицею чи каменем? - запитав Квінт, відчуваючи до Симона дедалі більшу огиду.

- Кинджал був захований у мене під волосяницею, ось тут, - Симон вказав на місце біля лівої пахви. - Але коли я прийшов до тьми, кинджала не було, і я не знаю, як він пропав. А кинджал був точно такий самий, як ось цей, що у вас на столі, - Симон кивнув у бік столу. - Коли мене вели до вас на допит, я впізнав одного солдата, який конвоював Ісуса тієї ночі.

Не змінюючи виразу обличчя, з таким самим непроникним виглядом Квінт кивнув. Здавалося, ніщо не дивує його, нібито все, що сказав зараз Симон, йому було заздалегідь відомо.

- Добре. Стража! - крикнув він, і в отворі між колон з'явився стражник.

- Візьми цього юдея і піди з ним у двір. Він тобі вкаже на одного солдата. Приведеш сюди обох. І не спускай з нього очей!

Охоронець повів Симона у двір. Повз йшов якийсь воїн, який вигулював на ланцюгу двох великих псів.

- Р-р-р!!! - пси кинулися на Симона, але солдат встиг відтягнути їх назад.

- Ну, де ж той, кого ти шукаєш?! Чи ти осліп?! - кричав конвоїр. Йому дуже не хотілося ходити по плацу під палючим сонцем із цим юдеєм, та ще й захищати його від собак.

- Зараз, зараз... Он він!

Незабаром перед Квінтом стояли обидва - Симон і впізнаний ним солдат. Від солдата виходив такий сильний перегар, що Квінт, який сидів від нього за кілька кроків, скривився:

- Ти пам'ятаєш, солдате, як нещодавно, на їхній Великдень, ви із Синедріону вели до палацу одного юдея? Так, того самого, якого потім

розіп'яли на Голгофі за рішенням прокуратора. Подивися-но уважно: чи не впізнаєш ти цю людину? Чи не зустрівся він вам тоді, дорогою до палацу?

Солдат зміряв Симона похмурим поглядом:

- Здається, він. Схожий. Валявся біля будівлі суду. З ним тоді трапилася падуча, і ми отримали задоволення, дивлячись, як він вигинається всім тілом, ніби гімнаст у цирку. Що, потрібно було його вбити? - запитав він дещо винуватим тоном.

- Ні-ні. Навіщо ж убивати? Ми не для того сюди прийшли і не для того охороняємо цей нещасний народ, - відповів Квінт, і легка усмішка торкнулася його нерухомих губ. - Більше ти нічого не пам'ятаєш? Ніяких інших людей не бачив тоді разом із ним? Нічого підозрілого?

- Ні, більше нічого не пригадую.

- Що ж, солдате, ступай. І не пий так багато вина. Май це на увазі, інакше я накажу начальникові гарнізону, щоб він відправив тебе в нічну варту охороняти Сміттєві ворота. Пішов геть! - Квінт рішуче випростався в кріслі.

Справа, що здавалася йому дріб'язковою, набувала серйозного оберту. Перед ним стояв, можливо, і не назорей, не релігійний фанатик, який шукає мученицької смерті в ім'я якогось Месії, але явний злочинець, який задумував убивство римлянина! Невже чуття його підвело? За такий короткий термін він, Квінт, здавалося, настільки пізнав справжню природу юдеїв, що може легко зрозуміти, хто з них небезпечний, а хто ні. Небезпечні, втім, усі.

Ось цей, приміром: смиренник, ягня, яке на вигляд не те що вбити, - образити когось не здатне. Такого топчи, принижуй, бий, веши на страту - не промовить ні слова протесту. О-о, якби всі юдеї були такими!

Але, виявляється, і він бреше! Ось ціна їхньої покірності! Усі вони прикидаються. Вовки в овечій шкурі. Ховають під плащами кинджали, готові на будь-які поневіряння, аби вбивати римлян і наближати своє прокляте царство!

Пальці Квінта стиснулися в кулак, хоча його обличчя зберігало колишній спокій:

- Варта!

xxx

- Так, введіть.

У залі з'явився чоловік у рваній накидці та зі зв'язаними спереду руками. Це був Ісав.

- Давно не бачилися. Прошу вибачення, довелося тебе знову потурбувати, вдруге за цей день, - з іронією вимовив Квінт, не зводячи очей з обох юдеїв, що стояли перед ним.

Зараз була важлива будь-яка дрібниця: найнезначніший їхній жест, погляд, інтонація могли сказати Квінтови більше, ніж усі їхні слова.

Невже він намацав змову? Невже в його руках зараз два члени ще однієї зграї сикаріїв? Квінт відчув себе мисливцем, який напав на слід переслідуваного звіра.

- Чи знаєш ти його? Відповідай! Якщо збрешеш, тебе стратять сьогодні ж уночі. А ти повернися до нього обличчям! - велів він Симону.

Але той немов не чув наказу. Звістка про те, що Ісуса розіп'ято, занурила Симона в таку безодню горя, що йому стало абсолютно байдуже все, що відбувається в цьому залі, у цьому місті, на цій Землі. Равві! Учитель! Безневинний і найчистіший на світі – ро-зі-п'ятий?..

- Ні, я не знаю цієї людини і ніколи не бачив її, - твердо сказав Ісав.

І негайно на його голову і плечі обрушилося кілька ударів батога з просоленої волової шкіри.

- А-а! - Ісав нахилився, накривши голову руками, і по його пальцях знову пройшовся батіг.

- Подивися уважніше, - сказав Квінт, кивнувши катові за спиною Ісава, щоб той не захоплювався. - Чи не ти хвалився, що напередодні Великодня готував замах на римських солдатів? Чи не цим кинджалом, - Квінт підняв у руці сику, - вчора ввечері біля мосту ти заколов нашого солдата? Тепер мені все відомо. Він мені все розповів про вашу зграю, все, - Квінт вказав на Симона.

Перш ніж Ісав встиг вимовити слово, батіг ката знову впав на його спину. Стиснувши зуби, перемагаючи біль, щоб не кричати, Ісав дивився на Симона. Але нічого в його обличчі не видавало, що вони знайомі:

- Ні, я не знаю цієї людини. Бачу тільки, що він - назорей.

Квінт осудливо похитав головою. За мить його суворе обличчя дещо пом'якшилося:

- А ти, волоцюга? Поглянь на нього. Чи не знаєш ти цю людину?

Виходячи із забуття, Симон поглянув на Ісава:

- Ні, не знаю. Бачу його вперше.

Повисла тиша. Кат за спиною Симона послав коротке німе запитання Квінту - бити й цього теж?

xxx

- Іди, чернець, ступай. Я великодушно відпускаю тебе. Я не бачу за тобою ніякої провини, ніякого злочину перед Римом. Твої побратими самі послали на смерть твого вчителя, твого бога. Вони змусили прокуратора розіп'яти його, і Понтій Пілат був змушений виконати їхню волю. Твої побратими юдеї - ось хто твої справжні вороги. Вони, а не ми. Ми твої друзі.

Ось, візьми, це золота монета, ауреус, із зображенням божественного Тиберія. Купи собі їжу, купи одяг. Живи, як хочеш. І пам'ятай, що завжди можеш прийти до мене. Скажи охороні: "Квінт Корнелій Гракх має безмежну

владу", і варта пропустить тебе. Повір мені, Квінт Гракх може дуже багато чого. Головне, юдей, запам'ятай: Квінт має владу!

З цими словами він рухом пальця дав вказівку стражнику, і той повів Симона у двір.

Обличчя Квінта, яке хвилину тому розпливалося в усмішці, враз спохмурніло. Його чомусь охопила смертельна втома. Якоїсь миті промайнула дивна думка, навіть не думка, а скоріше, відчуття, що він - Квінт Корнелій Гракх - сам нікчемна тріска у великому потоці сучасних подій, над якими він не має абсолютно ніякої влади...

Квінт прикро засопів. Пожалкував, що зараз розігрував погану комедію перед цим юдеєм. Краще було б його заколоти, а потім уночі вивезти на возі за місто, на звалище, разом з іншими трупами. Або розіп'яти вниз головою. Так, це було б краще. Але вже гаразд, нехай поки що поживе.

Він легенько сплеснув у долоні, і з-за колони, поруч зі статуєю Тиберія, вийшов шпигун.

Глава 8

Віддавши золоту монету першому-ліпшому жебраку, Симон ішов вечірніми вулицями Єрусалима, йшов до Левових воріт.

Під подихами ще жаркого вітру шелестіли пальми. Кричали мули, навантажені порожніми кошиками й горщиками. Торговий день закінчився, і базари порожніли.

Але не бачив нічого цього Симон. Не бачив і того, що за ним, від самої преторії, припадаючи до стін і ховаючись за деревами, ув'язався шпигун.

Не потрібні були Симону зараз люди, і не людьми зараз була зайнята його душа. Його душа була сповнена Ісусом. Безмежною тугою за ним. Симон бачив перед собою тільки очі Равві, спрямовані на нього. Біль у цих Божественних

очах. Біль за нього, Симона, і за всіх людей: юдеїв, римлян, єгиптян, еллінів - усіх, хто чинить беззаконня через своє невігластво і злість, і не розуміє, що Царство Боже вже настало. Що воно, Царство, - вже на Землі, воно вже в наших серцях...

Він плакав, і сльози струмками текли по його щоках і зникали в густій, брудній бороді.

І лежала перед ним дорога - у пустелю, у страшну Юдейську пустелю. Він буде там поневірятися, жити в печерах і каятися в тому, що виявився недостойним цього великого Царства...

- Сюди, сюди! - раптом хтось схопив його за волосяницю і потягнув за собою.

Цей ривок був настільки несподіваним і різким, що Симон не встиг помітити, як опинився біля паркану на заїжджому дворі. Там погоничі розвантажували верблюдів і розстеляли покривала.

Перед Симоном стояла жінка в легкій лляній сукні, голова її була недбало вкрита хусткою. Симон вирішив, що це блудниця - з тих, що заробляють гроші на заїжджих дворах. Хотів було відштовхнути її, але раптом побачив в обличчі жінки знайомі риси:

- Маріє? Ти? - здивований, він відступив на крок.

- Так, Симоне, я. Знаєш, яка в нас радість? - жінка обвила його шию руками і зашепотіла: - Він воскрес! Ісус воскрес! - вона стала смикати його волосся, цілувати його бороду, очі. - Він чекає на тебе біля Галілейського моря. Він любить тебе, Петре, любить! Адже ти - обраний, ти ж - камінь, скеля...